הלכה · משנה תורה · מפרשים · שער המלך · ספר נזיקין

שער המלך על משנה תורה, הלכות רוצח ושמירת נפש

רבי יצחק נוניס בילמונטי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

שער המלך על משנה תורה, הלכות רוצח ושמירת נפש

רבי יצחק נוניס בילמונטי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/שער-המלך-על-משנה-תורה-הלכות-רוצח-ושמירת-נפש/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק י 4
הלכה ו 4
הלכה ט 7

פרק י

הלכה ו

עגלה ערופה אסורה בהנאה כו'. פ' האיש מקדש דנ"ז ע"א אמרינן דעגלה ערופה אסורה בהנאה משום דכתיב בה כפרה כקדשים והתוס' שם ד"ה כפרה הקשו וז"ל תימא דבכריתות מפיק ליה מוערפו שם שם תהא קבורתה וי"ל דתרוייהו צריכי דאי משום כפרה הו"א דוקא מחיים כו' ואי מוערפו שם הו"א דוקא לאחר עריפה אבל מחיים לא וכתב הרב ח"ה שם וז"ל כתב מוהרש"ל דזה התי' אינו עיקר דהא לקמן מוכח דעגלה ערופה יליף מצפרים דאסור מחיים כמ"ש התוס' לקמן ע"ב ואין זה מוכרח דלקמן דעגלה יליף מצפרים ה"ד לר"ל אבל לר"י ליכא למילף עגלה מחיים אלא מהך דרשא דכפרה כתיב ביה דמסתמא ר"י לא פליג ארבי ינאי גופיה דס"ל דעגלה ערופה אסורה מחיים עכ"ל והן דברים תמוהים דבפרק אותו ואת בנו דפ"ב ע"א אמרינן התם בהדיא דר"י ס"ל דעגלה ערופה אינה משנה דס"ל דלא אסורה מחיים ושוב ראיתי בס' פני יאושע שתמה עליו בזה ומהיותר תימה שדבריו סותרים דשם בפרק הנז' כתב הוא ז"ל בד"ה גמר קיחה קיחה וז"ל אין זה מדוקדק דמדקסבר ירידתה לנחל איתן אוסרתה אין זה מוכרח דיליף מכשיר ממכפר אלא דאוסר בה משום דכתב בה כפרה כקדשים אבל בפשיטות הו"ל לאקשויי כיון דלא סבר ר"י אלא כתנא דבי ר"י לא הו"ל למילף דמסתברא מחיים משום דכתיב בה כפרה כקדשים אלא דהו"ל למילף מכשיר ממכפר כתנא דבי ר"י ובספרים חדשים מחקו כל קו' זו מדברי התוס' ולא ידענ' למה עכ"ל הנה מבואר שקו' מוהרש"ל היא קו' התוס' שם הכתובה בס' ישנים ותמה על מה שמחקו בס' חדשים קו' זו ואלו כאן כתב שדברי מוהרש"ל אינם מוכרחים ולעיקר קו' ז"ל נר' דלק"מ דאיכא למימר דמה שהוצרך ר"י למילף דע"ע אסורה מחיים מדכתיב בה כפרה כקדשים הוא לר"ש דר"ש דקאמר בברייתא דלקמן הואיל ונשחטה שלא כמצותה מותרת ע"כ דס"ל דצפורי מצורע לא אסירי מחיים כדאמרי' לקמן וא"כ ע"כ דלא יליף מכשיר ממכפר ור"ש גופיה ס"ל בפ' או"ב דע"ע אסור מחיים דר"י לא ס"ל כרבי יוחנן דע"ע אינה משנה כדאיתא התם וא"כ לר"ש דס"ל דלא יליף מכשיר ממכפר ע"כ דע"ע דאסורה מחיים נפ"ל מדכתיב בה כפרה ורבי ינאי גופיה א"ל דהכי ס"ל דצפורי מצורע לא אסירי מחיים כר"ש משום דלא יליף מכשיר ממכפר ומשום הכי הוצרך לדרשה דכפרה כתיב בה כקדשים ואפשר שמטעם זה מחקו קו' זו מדברי התוס' כנ"ל ועל פי האמור י"ל מ"ש הרשב"א ז"ל בחי' לקמן וז"ל אמר לך ר"א תנאי כו' וק"ל אי ר"י לית ליה הך דרשה צפורי מצורע דאסירי בהנאה מנ"ל דהא אנן מנאמר מכשיר ומכפר בפנים ילפינן לה כדאמרינן לעיל (כלומר

דאי מוזה אשר לא תאכלו ליכא למילף אלא איסור אכילה ואפי' לר' אבהו כיון דעיקר קרא באיסור אכילה כתיב וכמ"ש התוס' בר"פ המביא אשם יע"ש) וי"ל דכ"ע אית להו האי דרשא אלא דתנא דבי ר"י דריש ליה לאקושינהו לגמרי ולמיסרא מחיים דמכפר ותנא דפליג עליה דר"י לא יליף לגמרי אלא לומר כו' יע"ש ויש לדקדק דלמאי הוצרך לומר דלא יליף לגמרי הא בלאו הכי א"ש דר"י לטעמיה דס"ל דע"ע אינה אסורה מחיים וכדאיתא בפרק או"ב וכבר תמה עליו כן בס' הנזכר וכן ראיתי להרב החידושין שהוקשה לו כקו' הרשב"א ותי' דהא דקאמר תנאי היינו למאי דס"ל לר"ל בעלמא דע"ע אסורה מחיים ע"כ דתנא דבי ר"י דקאמר עשה בו מכשיר כמכפר כר"ל ס"ל דמחיים אסירי אבל לר"י דס"ל דע"ע מחיים לא מיתסרא ס"ל דעשה בו מכשיר כמכפר דקאמר תנא דבי ר"י לענין איסור הנאה הוא דקאמר א"ד יע"ש אכן כפי מ"ש יש ליישב דהוצרך הרשב"א לזה משום דאכתי קשה לר"ל דס"ל דע"ע משנה כדאיתא התם בפרק הנז' וס"ל לר"ש דאסירי מחיים א"כ צפורי מצורע לר"ש דאסירי בהנאה מנ"ל שהרי ר"ש ע"כ לא יליף מכשיר ממכפר מדס"ל דצפורי מצורע לא אסירי מחיים מדקאמר הואיל ונשחטה כו' ונ"ל דאה"נ דלר"ש צפורי מצורע לא אסירי בהנאה שהרי בפ"ק דבכורות די"א גבי ההיא ברייתא דהערלה וכלאי הכרם כו' מטמאין טו"א מוכח דלר"ש ס"ל דצפורי מצורע אסירי בהנאה ומאי דנקט הרשב"א ז"ל קו' אליבא דר"י לאו דוקא אלא לתנא דפליג אדבי ר"י ור"י קאי כוותיה הוא דק"ל והיינו שדקדק בתי' וכתב ותנא דפליג אר"י ואי קשיא לך הא כיון דלר"ש אליבא דר"ל ע"כ צ"ל דס"ל דיליף מכשיר ממכפר לענין איסור הנאה דוקא ולא לגמרי א"כ מנא ליה לר"ל דתנא דבי ר"י יליף לגמרי אימא דלא יליף אלא לענין איסור הנאה דוקא הא ל"ק דלישנא דברייתא דקאמר עשה בו מכשיר כמכפר משמע כמכפר לגמרי דאסירה מחיים אליבא דר"ל דס"ל דע"ע אסורה מחיים אלא מיהא הא ק"ל טובא לדברי הרשב"א והרב החדושין ז"ל מההיא דר"פ המביא אשם שהקשו התוס' שם דקאמר התם בהדיא דתנא דבי ר"י דיליף מכשיר ממכפר ע"כ ס"ל דע"ע אסורה מחיים והשתא כפי דבריהם מנ"ל אכתי נימא דתנא דבי ר"י ס"ל דע"ע אינה אסורה מחיים ומאי דיליף מכשיר ממכפר היינו לאיסור הנאה וכדס"ל השתא לר"י ור"ל אליבא דר"ש וצ"ע כעת גם מ"ש עוד הרשב"א ז"ל לקמן בסמוך אמאי דקאמר ר"י לא מצינו ב"ח שאסורים דאמאי לא אקשי לי' מע"ע הוא תימה שהרי ר"י ס"ל דע"ע אינה אסורה מחיים ועיין להרב ע"י שתמה על רבינו בפיה"מ שכתב דצפורי מצורע אסורין אלא משעת שחיטה כר"י וכתב הקשא דר"י בסתם ובע"ע כתב דירידתה לנחל איתן אוסרתה ולפי הנראה ר"י לא ס"ל כתנא דבי ר"י וכפי מ"ש מבואר דדעת רבי' כדעת הרשב"א ודו"ק:

ומשתרד לנחל איתן כו' הנה דעת רבינו לפסוק כרבי ינאי דע"ע ירידתה לנחל איתן אוסרת' וכרב המנונא דס"ל הכי בפ' המביא ובהל' ח' פסק משנה דר"פ המביא אשם דאם נמצא ההורג עד שלא תערף תצא ותרעה בעדר נמצא אחר שנערפה תקבר שעל הס' באה מתחילתה כו' והוא תימא שהרי מבואר שם בגמרא דהך מתני' ע"כ ס"ל דע"ע לא אסורה מחיים וכבר נשאל ע"ז הרשב"א ז"ל ומרן הכ"מ תי' דסובר רבי' דהא דמקשה ממתני' דמשנערפה תצא ותרעה בעדר לאו קו' היא דא"ל שאני ע"ע דאדעתא שימצא ההורג לא אקדשוה והו"ל הקדש בטעות וכדתנן במתני' אשם ודאי אינו כן אלא שלא נשחטו יצא וירעה בעדר ואע"פ שהתוס' תי' זה ואמרו דסברא הוא דגמרי ומקדשי דלא מסקי אדעתייהו שימצא ההורג רבי' לא ניחא ליה בההוא תי' וסובר דגמרא לפום מאי דס"ד דגמר ומקדיש בכל גונא אסיק מאי דאסיק כו' אבל לפום קושט' א"ל דמתני' נמי סברה דירידתה לנחל איתן אוסרת' כו' יע"ש:

והנה הרואה כמה מהדוחק דבריו דמאחר דבגמ' מוקמינן בפשיטות להך מתניתין בתנאי מניין לנו לבדות חלוקים מלבנו ומהיותר תימה דבאו"ב פרכי' אמתניתין דהתם ממתני' דר"פ המביא וקאמר עלה ר"י ע"ע אינה משנה הרי דר"י מכח קו' זו קאמר דע"ע אינה משנה ולפי דעת רבינו ז"ל מאי קו' וא"כ מאחר שר"י ורבא בפ' המביא ס"ל דהך מתני' ע"כ ס"ל דעגלה ערופה אינה אסורה מחיים מי הכריח לנו לחלק בהכי הפך ר"י ורבא ולדעתי נראה ליישב ע"ד מרן ז"ל ולהוסיף נופך משלי דלרבינו ז"ל קשיתיה סוגיא דפרק נגמר הדין דמ"ז ע"ב דאמרינן התם האורג בגד למת אביי אמר אסור כו' מ"ט דאביי גמר שם שם מע"ע מה ע"ע בהזמנה מיתסר' אף האי נמי בהזמנה מיתסר' ופירש"י בע"ע בהזמנה מתסר' דקיי"ל ירידתה לנחל איתן אוסרת' והשתא כפי סוגי' דפ' המביא א"כ הא דאביי כתנאי אמרה למילתיה דלתנא דמתני' דפרק המביא דס"ל דע"ע אינה אסורה מחיים אלא לאחר עריפה הזמנה לאו מילתא היא ודאי דכי נמי גמר מע"ע אינה אסורה אלא לאחר עריפה וכמ"ש התוס' שם וכיון שכן ק"ט דמאי פריך התם מברייתא דקתני קבר חדש מותר בהנאה ומברייתא דמותר המתים למתים ומאי קו' הא ליכא למימר דהאי תנא ס"ל דע"ע אינה אסורה אלא לאחר עריפה וכדתנן בפ' המביא ואביי דאמר כר"ש וכתנא דבי ר"י דס"ל ירידתה לנחל איתן אוסרתה והיותר קשה דבתר הכי מסיק התם דהא דאביי תנאי היא ומייתי ברייתא דקתני ציפן זהב כו' והשתא אמאי ל"ק דע"כ הא דאביי דתנאי היא דלמאן דס"ל ע"ע אינה אסורה אלא לאחר עריפה הזמנה לאו מילתא היא אלא מוכח ודאי דסתמא דתלמודא ס"ל דהך מתניתין דר"פ המביא אשם אתיא ככ"ע ומטעמא שכתב מרן ז"ל והילכך דחה רבי' להההיא דר"י דפ' או"ב ודרבא דפ' המביא

ופסק כסתמ' דתלמודא דפרק נגמר הדין כנ"ל נכון. ודרך אגב ראיתי לעמוד במ"ש מרן הכ"מ ז"ל בדין הסמוך לזה וז"ל נמצאו העדים זוממין בפ' שני דכריתות אמר ר"י אמר רב מודים חכמים לר"מ באשם תלוי שהוזמו שיצא וירעה בעדר ויש ללמוד משם לע"ע ע"כ ולכאורה ק"ט שהרי רבינו ז"ל בפ"ד מהלכות פסולי המוקדשין ה' י"ט פסק דאפילו הפרישו ע"פ עדים והוזמו עדיו יפלו דמיו לנדבה וכתב מרן ז"ל שם דפסק כר"י לגבי רב ועוד דרב' דבתראי הוא מותיב לרב כו' יע"ש וכיון שכן איך כתב מרן ז"ל דרבינו למד משם לע"ע וכבר ראיתי להרב חזון נחום בח"ד שתמה עליו בזה והניחו בצ"ע ותו קשה דלמאי אצטריך מרן ז"ל להביא עצות מרחוק לזה הא כיון שכבר פסק רבינו ז"ל דאם נמצא ההורג עד שלא תערף ה"ז מותרת ומטעמא שכתב מרן דאדעתא שימצא ההורג לא אקדשוה והו"ל הקדש בטעות מינה נלמוד ג"כ לאם נמצאו העדים זוממין דאדעתא דהכי לא אקדשוה והוי ליה הקדש בטעות ולכן נראה דחדא מתרצת חברתה דכונת מרן ז"ל היא דלא נימא דדוקא בנמצ' ההורג הוא דהוי הקדש בטעות משום דהוי דבר מצוי וכ"ש לפי מה שפי' קצת מפרשים שמתועלת המדידה והענינין הנעשים במצוה שע"י כן הוא קרוב שימצא ההורג דמעיקר' מסקי אדעתייהו שימצא ההורג ולא גמרי ומקדשי וכמ"ש מרן ז"ל אבל בנמצאו העדים זוממין א"ל דגמרי ומקדשי דלא מסקי אדעתייהו שימצאו העדים זוממין דמילתא דלא שכיח הוא ולכן הוצרך מרן ז"ל להביא ראיה מההיא דאמרי' אמר רב מודים חכמים לר"מ באשם תלוי שהוזמו עדיו דיש ללמוד משם לע"ע דאע"ג דלא קי"ל התם כר"י אמר רב ה"ד באשם תלוי ומטעם דמתוך שלבו נקפו גמר ומקדיש כדאמרינן התם אבל באשם ודאי ובע"ע דליכא למימר ה"ט אמרינן ודאי אדעתא דהכי לא אקדשוה דמעיקרא נמי מסקי אדעתייהו שימצאו העדים זוממין כי היכי דאמרינן התם כנ"ל פשוט:

הלכה ט

הנחל שנערפה העגלה אסור בזריעה ועבודה כו'. ראיתי להרב מוצל מאש סי' נ"א דכ"ג ע"ג שכתב וז"ל בענין חורש וזורע בנחל איתן כ' הרמב"ם וכל העובד כו' כגון שחרש וזרע הרי זה לוקה ולא פי' שיעור כלל אי הוי כמו איסור שבת שהוא כל שהוא או לא עוד יש לחקור אם אותן הדברים שהם תולדות למלאכות האלו המוזכרים שם פ"ח מה' שבת אם הם גם בכלל הלאו של נחל איתן או לא וצריך עיון עכ"ל: והנה להס' הראשון נראה לי להוכיח דאפילו אכ"ש מחייב ממ"ש התוס' פ' אלו עוברין דף מ"ז ע"א ד"ה והן מוקדשין שכתבו בתוך דבריהם וז"ל ונראה לר"י דלא חשיב לאו דמעילה דלא חשיב אלא הנך לאוי דלקי עלייהו אחרישה כ"ש אבל אלאו דמעילה לא לקי עד שיחרוש בשו"פ כו' יע"ש

ובפ"ג דמכות דכ"ב ע"ב פרכינן התם אמתניתין הלזו דיש חורש תלם אחת כו' מתקיף לה רב אושעיא וליחשוב נמי הזורע בנחל איתן ואזהרתיה אשר לא יעבד בו ולא יזרע כו' והשתא אם איתא דאחרישה וזריעה דנחל איתן לא לקי אכ"ש אלא בעינן שיעורא אם כן מאי פריך הא מתניתין לא קתני אלא הנך לאוי דלקי עלייהו אחרישה כ"ש כי היכי דלא חשיב לאו דמעילה מה"ט כמ"ש התוספות וזה נ"ל ראי' שאין עליה תשובה:

ועל הס' הב' אם על התולדות למלאכות אלו חייב ונראה שעיקר ספקו הוא לומר דדילמא דוקא גבי שבת דבמלאכה תלי רחמנא חייב אתולדות כיון דהוו מלאכה גמור' משא"כ בזורע בנחל איתן דקרא כתיב בהדיא אשר לא יזרע א"ל דוקא זריעה דהיינו אב מלאכה אסר רחמנא אבל לא תולדות דזריעה ואף גם זאת נראה להוכיח ג"כ דאפילו אתולדות דזריעה וחרישה מחייב גבי נחל איתן ממ"ש רש"י שם בפסחים ד"ה ושביעית וז"ל דעובר משום שדך לא תזרע כלאים וחורש תולדה דזורע כגון חורש לכסות את הזריעה ע"כ אשר מבואר מדבריו דלמאן דס"ל במ"ק דחורש בשביעית אינו לוקה ה"ט דמתני' משום תולדת זורע והשתא אם איתא דעל תולדת זורע לא מחייב' בנחל איתן א"כ היכי פריך בגמרא וליחשוב נמי הזורע בנחל איתן הא כיון דמתני' מיירי במחפה את הזרעים דבהדי דחריש מכסי כדאמרי' התם א"כ הו"ל תולדת זורע ועל התולדות לא מחייב ואדפריך משום זורע בנחל איתן הו"ל להקשות משום חורש דקעביד אב מלאכה אלא מבואר הוא דאפילו על התולדה נמי מחייב וכן מבואר ג"כ ממאי דאמרינן התם דמחפה בכלאים לוקה משום זורע הרי דאע"ג דבכלאי' שדך לא תזרע כלאים כתיב אמרינן דתולדות זורע נמי חייב וא"כ דכוותא נמי בנחל איתן אע"ג דכתיב לא יזרע תולדת זורע נמי בכלל. ועוד ראי' מהא דאמרינן פ"ק דמ"ק רבא אמר אפילו תימא רבנן אבות אסר רחמנא תולדות לא אסר רחמנא דכתיב שדך לא תזרע וכרמך לא תזמור מכדי זמירה בכלל זריעה ובצירה בכלל קצירה למאי הלכתא כתבינהו רחמנא למימרא דאהני תולדות מחייב אאחריני לא מחייב כו' יע"ש הרי מבואר דאע"ג דקרא כתיב שדך לא תזרע אפי"ה תולדותיהן נמי כיוצא בהן ואם איתא דכי כתיב זריעה אין תולדתו בכלל א"כ מאי האי דקאמר מכדי זמירה בכלל זריעה כו' למאי הלכתא כתבינהו רחמנא הא אי כתיב זריעה גרידא הו"א דדוקא על האבות מחייב אבל אתולדות לא מחייב דומיא דנחל איתן להכי אצטריך זמירה לאשמועינן דאף אתולדות נמי מחייב ולעולם דאכל התולדות נמי מחייב שהרי זמירה תולדת זורע הוא כמ"ש רש"י בפרק כלל גדול דע"ג ע"ב אלא מוכרח ודאי דאי כתיב זריעה בקרא תולדותיהן נמי כיוצא בהן זה נ"ל ראיה ברורה: ואולם דברי רש"י ז"ל שכתב דמחפה את הזרעים הוי תולדות זורע הם תמוהים

בעיני דאם איתא היכי מחייבינן עלה משום זורע בשביעית למ"ד דחורש בשביעית אינו לוקה הא אמרי' במ"ק אפילו תימא רבנן אבות אסר רחמנא תולדות לא אסר רחמנא כו' ומה"ט משקה את הזרעים אע"ג דבשבת מחייב משום תולדת זורע אפי"ה בשביעית משקין את הזרעים משום דהוה לי' תולדה וליכא למימר דרש"י ז"ל לא כ"כ אלא למ"ד דחורש בשביעית אינו לוקה ע"כ דטעמא דמתני' משום זורע אבל למ"ד דחורש בשביעית לוקה ה"ט דמתני' משום חורש בשביעית וא"כ א"ל דמאן דס"ל דחורש בשביעית אינו לוקה ס"ל דעל התולדות נמי אסר רחמנא כדס"ל לאביי התם דאוקי למתניתין בשביעית בזמן הזה דרבנן ורבא דסבירא ליה דעל התולדות לא אסר רחמנא ס"ל דחורש בשביעית חייב וטעמא דמתני' משום חורש דהא ליתא שהרי מרן הכ"מ בפ"א מה' שמיטה נתן טעם למה שפסק רבי' כמ"ד דחורש בז' אינו לוקה משום דרבא דקאמר אבות אסר כו' למימרא דאהני תולדות מחייב כו' אתיא כמ"ד דחורש בז' אינו לוקה ע"ש הרי דרבא סבירא ליה דחורש בז' אינו חייב דאם כן תקשי לדידיה מתניתין היכי מחייב משום זורע כיון דמחפה תולדות זורע הן אמת שדברי מרן ז"ל צריכים תלמוד במ"ש דרבא אתי כמ"ד דחורש בז' אינו חייב דהא בפשיטות איכא למימר דרבא לא ממעט אלא תולדות אבל חרישה דאב מלאכה היא ה"נ דחייב ואדרבא לישנא דרבא דקאמר אבות אסר רחמנא תולדות לא אסר רחמנא משמע דחרישה כיון דאב מלאכה היא חייב ואולם דברי מרן ז"ל נכונים בטעמם לפום שיטת רבינו דס"ל דזומר ובוצר אבות נינהו כמ"ש בפ"ו מה' שבת דהשתא ע"כ כיון דכתיב זמירה ובצירה בקרא למימרא דאהני הוא דמחייב אאחריני לא אפי"ה אבות דכוותייהו מיעט רחמנא: ושוב ראיתי למוהר"ב ז"ל בתשו' שעמד בדברי מרן הללו ומ"מ אכתי דברי רש"י ז"ל הן תמוהים שהרי אמרינן התם לימא בדרב אבין קמפלגי כו' לא דכ"ע אית להו דר' אבין מאן דאמר לוקה שפיר ומ"ד אינו לוקה אמר לך מכדי זמירה כו' למאי הלכתא כתבינהו רחמנא למימרא דאהני תולדות מחייב אתולדות אחרינא לא מחייב יע"ש הרי דמאן דס"ל דחורש בשביעית אינו חייב ס"ל כרבא דאתולדה לא מחייב כרבא וא"כ ק' טובא היאך כתב רש"י ז"ל דלמאן דס"ל דחורש בז' אינו לוקה ס"ל דאתולדת זורע מחייב וכבר היה אפשר לצדד ולומר דס"ל לרש"י ז"ל דפלוגתייהו דר"י ור"א אי לוקין על החרישה ה"ד אליבא דרבי ישמעאל דדריש התם לקמן דף ג' ע"ב בחריש ובקציר מה חריש רשות כו' אבל ר"ע ס"ל דלוקין על חרישה וכמ"ש התוס' שם בד"ה שהרי יע"ש ואם כן איכא למימר דלמאי דמסיק דטעמא דמ"ד דאין לוקין על החרישה משום דס"ל כרבא דאהנהו תולדות דוקא מחייב רחמנא עכ"ל דמתני' דיש חורש תלם אחד ר"ע היא דס"ל דלוקין על החרישה וטעמא דמתני' משום

חורש ורש"י ז"ל לא כ"כ אלא לר' אבין ולפום מאי דהוה בעי למימר תלמודא דבדר"א קמפלגי ואליביה אין לוקין על החרישה מטעמא דאין בכלל אלא מה שבפרט דא"ל דמתני' לדידיה אתיא כך"ע וטעמא דמחייב משום תולדת זורע דסבירא ליה לר' אבין כאביי דאפי' אתולדה מחייב רחמנא ומ"מ זה ודאי מן הדוחק כמו שיראה המעיין ודוק ועיין במ"ש רבי' ז"ל בפ"ז מה' שגגות דין ז' וז"ל עשה תולדה של אב זה ותולדה של אב זה בהעלם אחד יראה שהוא חייב ב' ותמה עליו מרן בכ"מ משם הר"א בנו ז"ל למה אמר יראה לי מאחר שגמר' ערוכה היא בב"ק כו' יע"ש ואכתי ק"ל שדין זה תלמוד ערוך הוא מהא דאמרינן במכות מתקיף לה ר"א וללקי נמי משום זורע בי"ט כו' זאת אומרת חילוק מלאכו' לשבת ואין חילוק מלאכו' בי"ט כו' והשתא אם איתא דגבי תולדות לא מחייב אחילוק מלאכות א"כ מאי פריך ולילקי נמי משום זורע ואמאי קאמר חילוק מלאכות לשבת כו' הא אפי' בשבת עצמו דין דמחפה את הזרעים אינו אלא תולדת זורע וגבי תולדות לא אמרינן חילוק מלאכות והנראה כדעת רבי' ז"ל דמחפה את הזרעים חשיב אב מלאכה ושלא כדעת רש"י ז"ל כנ"ל: ודע שאם חרש וזרע בנחל איתן נראה ודאי דלוקה שתי' אחד משום לא יעבד ואחד משום לא יזרע שהרי הן ב' לאוין מחולקין דאם חרש לבד אינו עובר אלא משום לא יעבד ואם זרע עובר משום לא יזרע ואע"ג דכל היכא דעבר אלאו דזריעה עבר נמי אלאו דעבודה מ"מ כיון דמשכחת לה דעבר אלאו דעבודה ולא עבר אלאו דזריעה חשיב תרי לאוי מב' ענינים ולוקה ב' וראיה לדבר ממ"ש רבי' בפ"ז מה' חו"מ דין ג' דאם קנה חמץ או חמצו בידים לוקה ב' משום לא יראה ולא ימצא וכתב מרן הכ"מ דה"ט משום דלא יראה לא משמע אלא הנראה לעינים ולא ימצא עבר אפי' בטמון יע"ש הרי דאע"ג דכל היכא דעבר על לא יראה עבר נמי אלא ימצא חשיבי נמי ב' ענינים לחייב עליה ב' יע"ש וכפי זה הי' נראה דל"מ כשחרש וזרע בנחל איתן שלוקה ב' אלא אפי' זרע לבד לוקה שתים דומיא דחמץ בפסח דאם חמצו בידים לוקה ב' וכפי זה י"ל על רבי' ז"ל שכתב וכל העובד עבודה כגון שחרש או חפר או זרע בנחל איתן כו' ה"ז לוקה דמדכיילינהו בחדא מחתא משמע דעל הזריעה לוקה א' דומיא דחורש והדבר ק' דלמה לא כתב דילקה ב' דומיא דחמץ ממש: הן אמת דמהא שפרכינן ההתם במכות וליחשוב נמי הזורע בנחל איתן משמע דאם חרש וזרע אינו לוקה אלא אחת מדלא פריך חורש וזורע ליחשוב נמי בנחל איתן וכן ראיתי להרב החינוך ז"ל ס' שופטים סי' תקל"א שכתב שהעובד והזורע שם לא עבר על לאו אחר ולא נחייבהו בב' לאוין בעבודה ובזריעה יע"ש והדבר תמוה למה לא נתחייב ב' דומי' דחמץ ממש והנראה לחלק דבשלמא גבי חמץ כיון דכתיב לא ימצא עכ"ל דכי כתי' לא יראה ע"כ לחייבו ב' על הראיה דאל"כ למאי

אצטריך הא בכלל לא ימצא איתי' לא יראה והילכך אמרינן כיון דב' עניינים הן לוקה ב' משא"כ בזורע בנחל איתן כיון דאיכא למימר דטעמיה דזריעה דאסר הכתוב משום עבודה היא דזריעה בכלל עבודה ומאי דכתביה רחמנא הוא לומר מה זריעה עבודה המיוחדת בגופו של קרקע כמ"ש רבינו הילכך לא לקי אלאו דזריעה כנ"ל :

הגהות הרה"ג יוסף שאול נאטאנזאן - על שער המלך מ"ש למה לא פריך הש"ס דחורש וזורע לחשוב בנחל איתן וע"כ דחורש וזורע אינו נוהג אלא אחת. מהתימא שנעלם ממנו דברי הרמב"ם בספר המצות מצוה ל"ת ש"ט ששם ביאר כן ומביא ראי':